

**Номінативно-референційний аспект зображення подій
у медіа дискурсі**

Номінативно-референційні одиниці (НРО) розглядаються як мовні засоби, котрі складаються з номінативного та референційного компонентів і здійснюють референцію до об'єктів дійсності. Номінативний складник НРО представлений іменником або іменною фразою, а референційний – детермінативами, до яких традиційно зараховують артиклі (a doctor, the officer), вказівні (this driver) й присвійні (his dog, her native town) займенники, а також квантифікатори (one man) разом із кількісними числівниками. НРО одночасно виконують дві дискурсивні функції – називну, призначену для іменування й характеристичну позамовної дійсності, й референтну, яка забезпечує різні способи включення референтів до тексту [2, с. 84].

Структура НРО визначається певними моделями – абстрактними ідеалізованими схемами, які відображають мовні явища і процеси. Залежно від використаних детермінативів структурно-семантичні моделі поділяються на ідентифікаційні, характеристичні та реляційні. Ідентифікаційні моделі репрезентують схеми взаємодії власних назв та означених іменних фраз з артиклем і вказівними займенниками. Характеристичні моделі відбивають структуру іменних фраз з неозначеним артиклем і квантифікаторами. Реляційні моделі пояснюють сполучуваність іменників з власними назвами у присвійному відмінку та присвійними займенниками. Розширення окремих моделей за рахунок інших або взаємодія різних номінативно-референційних одиниць втілюється у змішаних моделях, призначених для формування складних референтів [28, с. 85].

Когнітивно-дискурсивна парадигма дозволяє трактувати номінативно-референційні одиниці як засоби перспективізації референтів. Їхній зовнішній,

або надситуативний, статус відображений власними назвами, які вказують на незалежність об'єкта від ситуації [1; 3; 4; 5]. Внутрішня, або ситуативна, перспектива представлення об'єктів встановлюється означеними НРО, а зв'язки між референтами відображаються реляційними НРО, утвореними сполученням іменників із власними назвами у родовому відмінку або присвійними займенниками.

Безартиклеві ідентифікаційні моделі представлення в новинному дискурсі сполученням антропонімів і топонімів з класифікаторами. Надситуативний статус антропонімів виявляється у їхньому вживанні для позначення однієї особи у різних ситуаціях. Для ідентифікації людини в широких контекстах та створення завершеного образу особи в новинному дискурсі часто використовують модель адресних імен.

Зазначена модель являє собою сполучення антропонімів із класифікаторами – одиницями, які у функції апозитива вказують на посади (*chief executive, director, manager, general attorney* тощо), напр., *The Toshiba chief executive faces some very tough decisions* [The Financial Times 17.02.17], статус (*presidential candidate, minister, prime minister, senator* тощо), напр., *May hosts French presidential candidate Emmanuel Macron* [The Guardian 21.02.17], професію (*officer, soldier, writer, doctor, scientist, pastor, captain, lieutenant* тощо), національність (*American, Korean, German, French, Italian* тощо). В наведеному реченні адресне ім'я *French presidential candidate Emmanuel Macron* є поєднанням антропоніма *Emmanuel Macron* з класифікатором *French presidential candidate*, який одночасно вказує як на національність (*French*), так і на статус (*presidential candidate*).

У ролі класифікаторів використовуються як безартиклеві так і артиклеві одиниці. За структурою класифікатори поділяються на однокомпонентні (*senator, governor, president, general, lawyer* тощо), напр., *President Trump quipped after he unveiled his Supreme Court nominee, Judge Neil Gorsuch, in a primetime White House ceremony* [The Financial Times 01.02.17], двокомпонентні (*prime minister, defense secretary, vice president, house speaker*

тощо), напр., *Vice – President Mike Pence has just made a strong reaffirmation of US support for Nato at the Munich Security Conference* [The Financial Times 21.02.17]; та багатокomпонентні (*Assistant Secretary of State, the lead US negotiator, the Democratic conference leader, the former chief* тощо), напр., *The former International Monetary Fund chief Rodrigo Rato has been sentenced to four – and – a – half years in prison for misusing corporate credit cards while in charge of two leading Spanish banks at the height of the country's financial crisis* [The Guardian 23.02.17]. В зазначеному реченні багатокomпонентний класифікатор *the former International Monetary Fund chief* деталізує посаду засудженого іспанського чиновника Родріго Рато.

Залежно від місця апозитива стосовно антропоніма адресні форми у газетному тексті поділяються на препозиційні, коли загальне ім'я передує власній назви, напр., *Prime Minister Theresa May; the former foreign minister Frank – Walter Steinmeier* [The Guardian 12.02.17], та постпозиційні, у яких загальний іменник знаходиться після власної назви, напр., *Michael Gove, the former cabinet minister, said: “Tony Blair had his say during the referendum; he should now respect the fact that the British people voted to leave* [The Financial Times 17.02.17].

Препозиційні адресні форми передусім привертають увагу читача до статусу або посади, позначених одночасно в апозиції. Постпозиційні адресні форми акцентують індивідуалізаційний або особистісний компонент, тобто представляють людину, а вже потім її статус. В препозиційно-постпозиційних моделях адресних імен класифікатор, розміщений в постпозиції до антропоніма, деталізує класифікатор у препозиції, напр., *A terrible war, millions of refugees: Admiral Michael Mullen, a former chairman of the joint chiefs of staff, describes Syria as “Obama's Rwanda* [The Economist 24.12.17].

Препозиційні та постпозиційні адресні форми відображають високий суспільний статус особи. Чим він вищий, тим менше компонентів входить до складу адресного імені, напр., *Theresa May has met the centrist French*

presidential candidate Emmanuel Macron in London while continuing her policy of refusing to engage with his rival Marine Le Pen of the far – right Front National [The Daily Telegraph 21.02.17]. В наведеному прикладі адресне ім'я сформульовано через двокомпонентний антропонім *Theresa May*, що вказує на високий суспільний статус жінки, оскільки для його зазначення достатньо лише двох слів – імені *Theresa* та прізвища *May*. На противагу цьому, для ідентифікації французького кандидата в президенти необхідним виявилось поєднання багатоконпонентного класифікатора *centrist French presidential candidate* та двокомпонентного антропоніма *Emmanuel Macron*, що свідчить, в свою чергу, про меншу обізнаність британців з цією людиною, оскільки довелося застосовувати велику кількість класифікаторів, а відтак, і про нижчий суспільний статус особи.

Окремим способом виокремлення особи є її репрезентація за рахунок підрядного означального речення, напр., *He added: “As for Tony Blair, whatever his merits as a former prime minister, this is the guy who would have taken our country into the euro with what would have been catastrophic consequences. This is the guy who dragooned the UK into the Iraq war on a completely false prospectus”* [The Financial Times 17.02.17]. Використані для репрезентації особи колишнього прем'єр – міністра Великої Британії підрядні означальні речення (*who would have taken our country into the euro* і *who dragooned the UK into the Iraq war*) створюють у читача образ людини, яка силою втягнула Велику Британію у війну в Іраку та ототожнюють особу керівника британського уряду з можливістю введення євро, що мало б катастрофічні наслідки для економіки.

Такий спосіб ідентифікації забезпечує більш детальну репрезентацію особи, за рахунок чого представлення референта стосовно складників ситуації відбувається з посиланням на загальновідомі факти (Велика Британія не приєдналася до зони євро) та події, що набули великого суспільного резонансу (необхідність участі Британії у війні в Іраку).

Іншим прикладом такого способу ідентифікації особи та зображення подій міг би бути наступний: *This, after all, is the man who approved the raid on Abbottabad that killed Osama bin Laden—a gamble that might have ended his presidency, as the botched rescue of the Iranian hostages holed Jimmy Carter’s* [The Economist 24.12.2016]. В наведеному прикладі деталізація референта також відбувається за рахунок посилання на подію, що набула суспільного резонансу, але сама подія (*the raid on Abbottabad that killed Osama bin Laden*) ідентифікується з використанням як географічної назви, топоніма Абботтабад, так і особи, через яку цей топонім став відомим широкому загалу – Усами бен Ладена, терориста номер один для Сполучених Штатів. Детальне зображення події (проведення антитерористичної спецоперації) відбувається не тільки шляхом посилання на широковідомий антропонім Усама бен Ладен, але й через порівняння події з іншою спецоперацією (невдале спасіння іранських заручників), що поставила іншого американського президента Джиммі Картера у безвихідну ситуацію. Таким чином, ідентифікація особи через підрядне означальне речення може, в тому числі, відбуватися шляхом зображення подій, які репрезентуються як через посилання на топоніми (Iraq, Abbotabad), так і через посилання на відомих осіб (Усама бен Ладен, Джиммі Картер), чи на суспільно важливі резонансні факти (війна в Іраку, спецоперація по знищенню терориста або по звільненню заручників).

Ще одним способом ідентифікації особи та зображення подій, який забезпечує більш детальне представлення референта є використання фраз з неозначеним артиклем. Неозначені фрази у складі адресних імен характеризують людей з позиції стороннього спостерігача за наступними характеристиками: посадою та політичним статусом, напр., *As a president with no policy experience and no deep understanding of the world, he is reliant on advisers* [The Guardian 11.04.17], професією та родом занять, напр., *Steinmeier succeeds Joachim Gauck, 77, a former Protestant pastor and East German civil rights activist who told the Guardian this month that Germany would “staunchly*

stand by the European project [The Guardian 12.02.17]; політичними та іншими переконаннями, напр., *Mr Bannon, an extreme nationalist, appears to relish a civilisational clash with Islam and thinks war with China is inevitable* [The Financial Times 17.01.17]. У реченні уточнюється політичне переконання людини. У прикладі *The retired army intelligence officer showed himself to be a conspiracy theorist and Islamophobe* [The Financial Times 26.01.17] описується релігійне переконання особистості.

Фрази з неозначеним артиклем характеризують референти з позиції стороннього спостерігача, надаючи інформацію про те, як інші сприймають людину або ставляться до її вчинків, напр., *Donald J Trump appears like a man who has been plugged into some power source where the dial has been turned up to levels well beyond what the safety regulations would recommend* [The Times 16.01.17]. У наведеному прикладі продемонстрована суб'єктивна характеристика Дональда Трампа журналістом.

У наступному прикладі *What you see with Mr Trump is what you get – a man without affection for the rules of diplomacy or respect for the protocols of his office, the US constitution, objectively verifiable truth or international law; a man both vain and insecure who looks out on the world as if through a lens, seeking opportunities to wield power over others; a monumental narcissist* [The Guardian 26.01.17], автор висловлює особисте ставлення до Дональда Трампа, чим показує свою неприязнь як до політичної фігури, так і до його людських якостей. Схожим негативним забарвленням наповнений наступний приклад, *Trump has been accused of being a Russian puppet by some and a militarist by others, but the reality may be scarier than either: he has no idea what he's doing, and can be cajoled into supporting wildly contradictory policies by anyone, including but not limited to Russia* [The Guardian 15.03.17]. Всі зазначені приклади, як ми бачимо, стосуються однієї і тієї ж самої людини – Президента США Дональда Трампа. Наведені речення містять у своєму складі неозначені фрази, які дозволяють побачити і зрозуміти особливості сприйняття однієї і тієї ж особи з боку різних спостерігачів. Фраза *a man who*

has been plugged into some power source where the dial has been turned up to levels well beyond what the safety regulations would recommend створює образ надзвичайно енергійної людини, тоді як словосполучення *a man without affection for the rules of diplomacy or respect for the protocols of his office, the US constitution, objectively verifiable truth or international law* дає зрозуміти рівень поваги цієї людини до законів і правил поведінки; словосполучення *a monumental narcissist* демонструє ступінь самозакоханості, а неозначена фраза *a man both vain and insecure who looks out on the world as if through a lens, seeking opportunities to wield power over others* репрезентує його як пихату та ненадійну людину, що шукає будь – яку можливість скористатися своєю владою. Словосполучення *a Russian puppet* та *a militarist* свідчать, зокрема, про ступінь політичної самостійності та схильність вирішувати питання силовим шляхом. Узагальнивши зміст неозначених фраз та проаналізувавши контекст, можна отримати відносно цілісний образ людини, сформований з позиції стороннього спостерігача. Засобами формування цього образу, як ми бачимо, виступають, в тому числі, фрази з неозначеним артиклем, які дають змогу деталізувати референт і представити його з позиції стороннього спостерігача.

Таким чином, індивідуалізаційні моделі будови НРО в тексті новин представлені антропонімною та адресною моделями. Антропонімна модель диференціює однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні антропоніми. Адресна модель відбиває сполучення антропонімів з класифікаторами на позначення професії, статусу та національності, що дозволяє формувати завершені образи осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции / Н. Д. Арутюнова // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13 : Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Прогресс, 1982. – С. 5–40.

2. Мосієнко О. В. Особливості функціонування номінативно-референційних одиниць в англomовному медіа-дискурсі / О. В. Мосієнко // *Studia philologica*. – 2015. – Вип. 5. – С. 84–87.

3. Руденко Д. И. Собственные имена в контексте современных теорий референции / Д. И. Руденко // *Вопросы языкознания*. – 1988. – № 3. – С. 55–68.

4. Gundel J. K. Cognitive status and the form of referring expressions in discourse / J. K. Gundel, N. A. Hedberg, R. Zacharski // *Language*. – 1993. – Vol. 69, № 2. – P. 175–204.

5. Searle J. R. Proper Names / J. R. Searle // *Readings in the Philosophy of Language*. – L.: University of London, 1997. – P. 585–594.